

Aynurə Xanlarova
Sumqayıt Dövlət Universiteti

İNGİLİS DİLİNDƏ ADYEKTİV FRAZEOLoji VAHİDLƏRİN STRUKTUR-SEMANTİK TƏHLİLİ VƏ ONLARIN AZƏRBAYCAN DİLİNDƏ QARŞILIĞI

Açar sözlər: *adyektiv frazeoloji vahidlər, komparativ frazeoloji vahidlər, həqiqi məna, ikiplanlı*

Ключевые слова: *адъективные фразеологизмы, сравнительные фразеологизмы, истинное значение, двойной план*

Keywords: *adjectival phraseological units, comparative phraseological units, true meaning, double plan*

Son illərdə frazeologiya sahəsində aparılan tədqiqat işləri əhəmiyyətli dərəcədə artmışdır. Bu sahədə xüsusi xidmətləri olan Azərbaycan dilçilərindən M.T.Tağıyevin, N.Rəhimzadənin, S.N.Murtuzayevin, H.Həsənovun, H.A.Bayramovun, S.Cəfərovun, M.İ.Adilovun, A.Qurbanovun, M.Mirzəliyevanın və digər Azərbaycan alimlərinin adlarını qeyd etmək istərdik. A.S.Rəhimov, N.Ç.Vəliyeva (ingilis, alman, rus, türk və Azərbaycan), Ə.H.Hacıyeva kimi dilçi alimlərimiz isə həm Azərbaycan, həm də ingilis frazeologiyasını müxtəlif aspektlərdən araşdırmağa müvəffəq olmuşlar. Müasir Azərbaycan dilçiliyində, xüsusilə də qloballaşmanın sürətləndiyi bir zamanda N.Ç.Vəliyevanın həm yerli, həm də xarici nəşriyyatlarda çap olunmuş elmi işlərinin və əlbəttə ki, çoxdilli frazeologiya lüğətlərinin rolu xüsusi qeyd edilməlidir.

Azərbaycan frazeologiyasının inkişafında xüsusi töhfəsi olan alimlərimizdən biri də Əzizə Hacıyevadır. Görkəmli dilçi alimin “Müxtəlif sistemli dillərdə somatik frazeoloji birləşmələr” adlı əsəri ingilis və Azərbaycan dillərində somatik komponentli frazeoloji vahidlərin tədqiqinə həsr edilmişdir. Müqayisəli-tipoloji tədqiqatlar istiqamətində ingilis və Azərbaycan frazeoloji sistemlərinin insan fəaliyyətinin ifadəsi ilə əlaqəsinin antroseptik ifadəsi olan frazeoloji sistemlərin araşdırılması ilə bilavasitə bağlıdır. Əzizə Hacıyevanın da qeyd etdiyi kimi bir sıra dillərin frazeoloji tərkibinin təhlili göstərir ki, həmin dillərdəki bir çox frazeoloji vahidlər insanların ictimai münasibətləri, onların əxlaqı, davranışı, eləcə də psixi vəziyyəti, hiss və emosiyaları ilə bağlıdır. İnsanın keyfiyyətlərini, onun qabiliyyətlərini ifadə edən frazeoloji vahidlərin struktur-qrammatik modeli əsasında adyektiv-substantiv tip formalaşır.

Məqaləmizdə müxtəlif dilçilərin təsnifatına görə adyektiv xarakterli frazeoloji vahidləri ətraflı nəzərdən keçirəcək, misallar çəkəcək, bu frazeoloji vahidlərlə işlənən konstruksiyaları qeyd edəcəyik. Bir neçə frazeoloji lüğətdən seçmə üsulu ilə götürülmüş çoxsaylı frazeoloji vahidləri təhlil edəcəyik.

Bir çox tədqiqatçılar adyektiv frazeoloji vahidlərə təyin rolunda daha çox sıfətlərin və nisbətən daha az isə feili sıfətlərin işləndiyi frazeoloji vahidləri aid edirlər. A.V.Kunin, E.F.Arsentyeva, L.R.Sakayeva kimi alimlərin də dəstəklədiyi bu yanaşma həm də klassik yanaşma hesab olunur. Lakin başqa yanaşmalar da mövcuddur, belə ki N.F.Alefirenko və N.N.Semyenenko isə adyektiv frazeoloji vahidlərə atributivliyin kateqorial – qrammatik mənasını daşıyan keyfiyyət və qiymətləndirmə əlamətlərini də bildirən frazeoloji vahidləri şamil edirlər. Adyektiv xarakterli frazeoloji vahidlər əsas komponenti sıfət olan obyektin keyfiyyət xüsusiyyətlərinin dərəcəsini ifadə edir.

Müxtəlif sistemli dillərin adyektiv tipli frazeoloji vahidlərini araşdıran tədqiqatçı alimlər (A.V.Kunin, E.F.Arsentyeva, L.R.Sakayeva) adyektiv xarakterli frazeoloji vahidlərin iki əsas qrupunu fərqləndirir: müqayisə oluna bilən yəni başqa sözlə komparativ tipli frazeoloji vahidlər və müqayisə olunmayan frazeoloji vahidlər [2, s.30].

Struktur baxımından ən çox müxtəliflik ingilis dilində tərkibində “like” və “as” tipli müqayisəedici komponentə malik olan frazeoloji vahidlər arasında müşahidə olunur. Bu tip müqayisə mənalı bağlayıcılar birinci komponentlə (əsas komponent) ikinci komponent (müqayisə obyekt) arasında əlaqələndirici funksiyasını yerinə yetirirlər. Leksikoqrafik və frazeoqrafik təcrübədə ilkin “as” komponentinin (<as>) formatında qeyd edilməsi qəbul edilmişdir. A.V. Kunin qeyd etmişdir ki, həm elliptik cümlələrdə (suallara cavabda, replikalarda və teatr remarkalarında), həm də mübtədası və bağlayıcı feili buraxılmış suallara cavab olmayan elliptik cümlələrdə komparativ frazeoloji vahid cümlənin əvvəlində gələrsə və ya frazeoloji vahiddən öncə but və ya yet bağlayıcıları işləndiyi hallarda ilkin (<as>) -in buraxılması kimi bir tendensiya da mövcuddur [4, s.144]. (<as>) -in əvəzinə “like” bağlayıcısının işlənməsi normadan kənar hal hesab olunur, lakin şifahi dilə də “like” -in bağlayıcı kimi işlənməsi kimi tendensiya da müşahidə olunur.

(as) soft as butter adyektiv frazeoloji vahidinin iki mənası vardır: 1. çox asanlıqla əyilən, qəliblənən və ya kəsilən. Birinci məna adətən insanlara deyil, cansız varlıqlara, əşyalara aid olur. Cooking the meat for such a long time at a lower temperature will leave it **soft as butter** when it's done. Ətin daha aşağı temperaturda bu qədər uzun müddət bişirilməsi, hazır olduqda onu pambıq kimi yupyumşaq edəcək; 2. cəsarətsiz, inamsız. Frazeoloji vahidin bu mənası isə yalnız insanlarla bağlı istifadə olunur. The new manager won't stand up to anyone he's **as soft as butter**. Yeni menecer cəsarətsiz olduğu üçün heç kimə qarşı durmayacaq [10].

Qəzətdən götürülmüş bu cümlədə adyektiv frazeoloji vahidin hansı mənada işlənməsinə və tərcüməsinə diqqət yetirək: MELBOURNE president Glen Bartlett says Demons players embarrassed the club's jumper in their loss to Port Adelaide in a performance he labelled “soft as butter” and “insipid”.

MELBURN prezidenti Glen Bartlet deyir ki, Demons klubunun oyunçuları “yağ kimi yumşaq” və “rahat” olan bir oyunda Port Adelayd klubunun oyunçularına uduzduqları üçün klubun atletini utandırdılar [11].

Adyektiv xarakterli komparativ frazeoloji vahidlər iki komponentdən ibarətdir: Birinci komponent adətən həqiqi mənada işlənən sıfətdir. İkinci komponent isə birinci komponentlə yəni sıfətlərlə və ya feili sıfətlərlə ifadə edilən əlamətin

dərəcəsinə göstərir və qüvvətləndirmə funksiyasını yerinə yetirir. “Ayrı-ayrılıqda götürüldükdə müqayisənin birinci komponenti ilə ötürülən məlumatla müqayisədə əlavə məlumatın ötürülməsinə ehtiyac olduğu üçün dildə məhz adyektiv tipli komparativ frazeoloji vahidlərin olması kimi zərurət yaranır” [3, s. 335]. Həm adyektiv tipli müqayisələr, həm də digər növ müqayisələr üçün mənanın ikiplanlı olması xarakterikdir: yəni biri digəri ilə müqayisə edilir. Mənanın belə bir quruluşu onu xüsusi növ, yəni müqayisəli komparativ frazeoloji vahid kimi fərqləndirir. Bu frazeoloji vahidlərin formaları sadə və lakonikdir, mənalı motivlidir.

İngilis dilində komparativ frazeoloji vahidlər adyektiv frazeoloji vahidlərin ən böyük sinfini təşkil edir. Bu vahidlərin tərkibində sifət bu vahidlərin əsas komponenti, isim isə asılı komponent kimi çıxış edir. Bir sözlə tərkibində asılı və əsas komponentləri birləşdirən müqayisə komponenti olan frazeoloji vahidlər daxildir. A.V.Terentyev belə tərif verir: “Adyektiv frazeoloji vahidlərə komponentləri müqayisə mənalı bağlayıcılarla birləşən idiomatik xarakterli iki zirvəli frazeoloji vahiddir. Bütövlükdə sabit müqayisə nitqin təkrarlanması və metaforik əsasın ənənəvi təbiəti ilə xarakterizə olunan dil sisteminin bir faktıdır [5, s. 7].

Komparativ tipli adyektiv frazeoloji vahidlərin ingilis dilində ən məhsuldar modeli “**Adj.+Comp.+N.**” (Sifət+müqayisə bağlayıcısı+isim) konstruksiyasıdır. Bu struktura aid olan frazeoloji vahidlərin böyük əksəriyyəti konstant variantlıdır. Dəyişikliklər frazeoloji vahidin həm əsas, həm də asılı komponentlərində baş verə bilər. Bu model frazeoloji vahidləri təşkil edən sifətlər sadə (*fast as a hare* dovşan kimi cəld “çox sürətli”) və düzəltmə (*playful as a kitten* “pişik balası kimi oynaq”) ola bilər. Bundan başqa tədqiq olunan frazeoloji vahidlərin müqayisəsi üçün sifətlər həm adi (<as> *plump as a partridge* “canlı, dolğun”), həm də müqayisə dərəcəsinə (*busier than a one-eyed cat watching two mouse holes* “iki siçan dəliyinə baxan pişikdən daha məşğul”, *busier than a three legged cat in a dry sand box* ola bilər. İngilis dilinin sifət frazeoloji vahidlərinin müqayisəli dərəcəsinin istifadəsi analitikliyin üstünlük təşkil edən elementləri ilə yanaşı, sintetik elementlərin də mövcudluğundan xəbər verir. Müqayisə obyektı sadə (*quick as a rabbit* – dovşan kimi cəld “çox sürətli” və ya mürəkkəb isimlə (*red as a turkey – cock*) ifadə edilə bilər.

Marjorie Stafford was *as fair as the morning*, with bright-red cheeks, bluish-gray eyes, and flaxen hair, and *as plump as a partridge*. (Th. Dreiser, “The Financier”, ch.III)

Mardjori Stafford, parlaq qırmızı yanaqları, mavili-bozumtul gözləri, dalğalı saçları ilə kəklik kimi dolğun və təzə açılan səhər kimi tərəvətli idi.

Dildə adyektiv müqayisələr ayrı-ayrılıqda götürülmüş müqayisələrin ilk komponentlərinin çatdırdığı məlumatı genişləndirmək üçün istifadə olunur. A.V. Kunin qeyd edir ki, ifadənin obrazlılığı ona görə yaranır ki, nitqdə müqayisə predmetlərin, hadisələrin və ya şəxslərin başqa sinfinə aid edilir ki, bu da onun ikinci komponentini ifadə edir, məsələn, *as brave as a lion* şir kimi cəsurdur. Görüntü insanı şirlə müqayisə etməklə yaranır, lakin, deyək ki, aslanı şirlə müqayisə etsək, onda müqayisənin obrazlılığı aradan qalxar, təsəvvürə malik olmayan bir müqayisə alarıq [5, s. 268].

“Adj.+Comp.+N.” (sifət+müqayisə mənalı bağlayıcı+isim) konstruksiyası üzrə əsas komponenti sifət, asılı komponenti isim olan komparativ frazeoloji vahidlər: as stupid as a goose / as stupid as an owl – başiboş; as pale as a ghost / pale as a sheet / pale as a muffin / white as a sheet / white as a ghost / white as ashes / white as death / white as marble – ölü kimi ağ.

“P.+Comp.+N.” (feili sifət+müqayisə mənalı bağlayıcı+isim) konstruksiyası, əsas komponent feili sifətlə, asılı komponent isə isimlə ifadə olunmuşdur: scared as a rabbit “dovşan kimi qorxmış”, packed like sardines “çox sıx toplanmış”.

A large crowd of reporters was *crammed/packed like sardines* into a small room.

Böyük bir müxbir izdihamı kiçik bir otağa sardine balıqları kimi toplanmışdı.

Bəzi tədqiqatçılar isə adyektiv xarakterli frazeoloji vahidləri əsas komponentin sifət və ya feili sifət olması baxımından fərqləndirmir və onları eyni bir modelə aid edirlər (T.A.Şenilova, D.A.Tişkina). **“Adj.+Comp.+P.+N.”** (sifət+müqayisə mənalı bağlayıcı+feili sifət +isim) modeli ingilis dilinin frazeoloji vahidləri üçün xarakterikdir: mad as a cut/struck snake “kəsilmiş, vurulmuş ilan kimi dəliyə dönmüş”, pretty as a speckled pup “cəlbedici”, red as a boiled lobster “qaynadılmış xərçəng kimi qıpqırmızı”.

“Adj.+Comp.+N.” (sifət+ müqayisə mənalı bağlayıcı+isim) konstruksiyasının tərkibində sifət və ya təyin funksiyasında işlənən ismin ya da yiyəlik halda olan və ya vasitəsiz tamamlığın hesabına genişlənmə, yəni transformasiya baş verə bilər. **“Adj.+Comp.+ N.+N.”** ismin təyin rolunda işlənməsi hesabına frazeoloji vahidin tərkibində struktur baxımından transformasiya baş vermişdir. İsm-zoonimin mövqeyindən asılı olaraq iki tipi fərqləndirmək olar:

1) “sifət + müqayisə mənalı bağlayıcı-zoonim+ isim”: fine as a frog hair “çox yaxşı”, slick as a goose/owl/bear grease “çox hamar”, freckled as a turkey egg “çilli”.

2) “sifət +müqayisə mənalı bağlayıcı+isim +zoonim”: poor as a church mouse “çox kasıb”, mad as a March hare “mart dovşanı kimi qorxaq”.

“Adj.+Comp.+N's+N.” yiyəlik halda ümumi və xüsusi isimlərin təyin funksiyasında işləndiyi bu model də ingilis dili üçün səciyyəvi hesab olunur. Zoonim komponentin mövqeyindən bilavasitə asılı olaraq verilən modelin də iki növü ola bilər:

1) “sifət+müqayisə mənalı bağlayıcı+iyəlik halda olan zoonim+isim”: steep as a cow's face “”, cute as a bug's ear “çox cəlbedici”.

2) “sifət + müqayisə mənalı bağlayıcı+iyəlik halda olan isim+zoonim”: crasy as June bug “ağılsız”, crasy as a betsy bug “yarımağıllı, dəli”, poor as Job's turkey “çox kasıb”.

“Adj.+Comp.+N's+N.” bu modelin ikinci növündə hətta sifətin əvəzinə feili sifət işlənən frazeoloji vahidlər də mövcuddur.

“P.+Comp.+N+N.”: drunk as David's sow “çox sərxoş”, conceited as a barber's cat “özünüsevən”.

“Adj.+Comp.+N.” modelinin vastəsiz tamamlıq hesabına genişlənməsi həm ümumi, həm də xüsusi isimlərin “in”, “of” söznüləri ilə işlənməsi hesabına baş verir, **“Adj.+Comp.+N+Prep.+N.”** iki yarımqrup əmələ gətirir:

1) sifət+ müqayisə mənalı bağlayıcı +zoonim+sözünü+ isim: calm as a toad in the sun “çox sakit”, happy as ducks in Arizona “çox şanssız”:

“**happy as ducks in Arizona**” adyektiv frazeoloji vahidi bəxtsiz, talesiz mənasını ifadə edir. Arizonanın əsasən quru, səhra mühiti ördəklərin su mühiti ilə ziddiyyət təşkil edir.

I'm not surprised Luke resigned-he's been **as happy as a duck in Arizona** since getting passed over for yet another promotion.

Mən Lyukun istefaya getməsinə təəccüblənmirəm- o, başqa vəzifəyə keçdikdən bəri özünü sanki Arizonaya düşmüş ördək kimi şanssız olmuşdur [10].

2) sifət + müqayisə mənalı bağlayıcı+isim + sözünü +zoonim: as clever as a cartload of monkeys “çox ağıllı”, silly as a tin of worms “axmaq, ağılsız”,

“**Adj.+Comp.+N+Prep.+Num.+N.**” bu struktur isə “**Adj.+Comp.+N+Prep.+N.**” modelinin yenidən say vəitəsilə genişlənməsi yəni struktur transformasiyasıdır: as busy/ fussy as a hen with one chick/chicken “təlaşlı”.

Oh, the everlasting Dick, I suppose! You fuss over him **like a hen with one chick**. (R. Kipling, ‘The Light That Failed’, ch. VI)

Yenə də Diklə bağlı nəyə baş verib? Yenə də Dik! Sən sanki tək cücəli toyuq kimi təlaşla həmişə hay-küy salırsan.

Adyektiv xarakterli frazeoloji vahidlərin müəyyən bir qismi isə müqayisə mənalı bağlayıcı və ismin müxtəlif genişlənmələrindən ibarətdir: like dog's breath “xoşagəlməz”, like a fly in ambar “nadir, qərribə”, like a cat on a hot tin roof “narahat”.

A: “Why does Carrie keep pacing around? She's **like a cat on a hot tin roof!**”

B: “She's waiting for the doctor to call with her test results, so she's been totally stressed out.”

A: “Kerri niyə ətrafda gəzinir? O, çox narahatdır!”

B: “O, həkimin test nəticələri ilə bağlı zəngini gözləyir, buna görə də çox stress keçirdi.”

Müqayisə olunmayan adyektiv xarakterli frazeoloji vahidlər isə aşağıdakı konstruksiya ilə ifadə oluna bilər:

P.+Prep.+N. (feili sifət+sözünü +zoonim): bitten by the bug “maraqları eyni olan insanlar”, loaded for a bear “savaşa tələsən”; sleeping with the fishes “boğulmuş”.

He got his flight instructor's license after the war, and I **got bitten by the same bug**, building model airplanes and learning about military aviation. – Chicago Tribune

O, müharibədən sonra uçuş təlimatçısı lisenziyasını aldı və mən də onun kimi eyni marağa düşdüm, model təyyarələr düzəltdim və hərbi aviasiya haqqında öyrəndim.

sleeping with the fishes “Balıqlarla yatmaq” ifadəsi yuxu ilə çox az əlaqəsi olan evfemizmdir. Əslində bu ifadədəki “yatmaq” sözü məcazi mənada işlənmişdir və istinad edilən fərd isə ölmüşdür və müasir istifadədə ümumiyyətlə qətlə yetirilmiş, suya atılmış və ya suda boğularaq öldürülmüş mənalarında başa düşülür.

N.+Prep. (zoonim+sözünü): a whale of a ... “müstəsna, heyvətəmiz”, a beast of a ... “iyrənc, rəzil”.

Aşağıda qeyd edilən komparativ frazeoloji vahidlər Nigar Vəliyevanın “İri-həcmli üçdilli frazeoloji lüğət” indən seçilmişdir. İnsanın xarici keyfiyyətləri ilə bağlı olan adyektiv frazeoloji vahidlər:

as thin as a match-stick / as thin as a lath / as thin as a rake / as thin as a rail / as lean as a rake	çöp kimi arıq
bald as a coot / bald as an egg / bald as a Dutch cheese / bald as a billiard ball / (as) bald as a billiard ball	dazbaş (başının tükü tökül-müş, keçəl insan)
broad as a barrel / built like a brick / Cf. with door-wide shoulders	enli kürəkli adam
as black as a thunder-cloud / as black as a thunder / as black as sin / grimmer than a storm cloud	üz-gözündən zəhirmar tökülür
one who has a sixth sense / Cf. as wise as Solomon (wise, terrifically clever)	üz-gözündən ağıl yağır (çox ağıllıdır)

I was **thin as a stick** after I returned from my service trip, so my mom insisted on making me home-cooked meals for a month. Xidməti səyahətimdən qayıdandan sonra çöp kimi arıq idim, buna görə də anam mənim üçün bir ay ev yeməkləri hazırlanmasında təkid edirdi.

İnsanın daxili keyfiyyətləri ilə bağlı olan adyektiv frazeoloji vahidlər:

meek as a lamb / pure as a lamb (someone is modest)	ağzı var, dili yox
as poor as Job / as poor as a church mouse / as poor as a rat / as poor as charity / as bare as the palm of your hand	ağzına qurd düşmək (yoxsul olmaq)
as bare as the palm of one's hand / bare as a bone / as empty as a drum (perfectly empty)	bom-boşdur (heç nə yoxdur)
strong as a horse / as strong as an ox / as sound as a bell (as a roach)	buğa kimi sağlam
as hard as nails / as tough as nails	buz baltası (sağlam insan haqqında)
as tenacious as a cat	canıbərk (davamlı, möhkəm insan haqqında)
as innocent as a baby unborn	doğulmamış uşaq kimi günahsız
as dumb as a fish / mute as a fish / dumb as a beetle	elə bil ağzına su alıb
as stupid as a goose / as stupid as an owl / as stupid as a pig / as dense as a donkey	qoyun kimi başıboş
as mad as a March hare	mart dovşanı kimi qorxaq, dəli
an easy game (a gullible person) / as innocent as a babe unborn / (as) innocent as a dove	maymaq (sadələvh adam)
as quiet as a mouse	siçan kimi sakit
quite sober / as sober as a judge	tamamilə ayıq
(as) green as a gooseberry / a callow fledgeling / a greenhorn	təcrübəsiz cavan insan
as proud as a peacock	tovuz quşu kimi lovğa (şöhrətpərəst)
a sly dog / a sly one / sly rogue / queer customer / artful fellow / a bad egg / a fast fellow / someone is very cunning	tülkü (bic adam)

I know some of my students think I'm *as mad as a March hare* because of my weird methods. Bilirəm ki, bəzi tələbələrim qəribə metodlarıma görə dəli olduğumu düşünürlər.

Tiffany will be *mad as a March hare* when she finds out that her so-called friends started that awful rumor about her. – Tiffany dostlarının onun haqqında o dəhşətli söz-söhbəti açdığını biləndə mart dovşanı kimi dəli olacaq.

Adyektiv xarakterli frazeoloji vahidlər feili frazeoloji vahidlər, substantiv frazeoloji vahidlər və eləcə də adverbial frazeoloji vahidlərlə müqayisədə ingilis dilində daha azdırlar. Qeyd etmək istərdik ki, bədii üslubda və publisistik üslubda frazeoloji vahidlərin geniş miqyasda istifadəsi oxucuya sadəcə fikrin effektiv, rəngarəng çatdırılması üçün bir vasitə deyil, həm də ayrı-ayrı yazıçı və müəlliflərin idiosikli haqqında məlumat verə biləcək mükəmməl bir vasitədir.

Ədəbiyyat:

1. Алефиренко Н.Ф. Фразеология в свете современных лингвистических парадигм: моногр. / Н.Ф.Алефиренко. – Москва: Элпис, 2008. – 271 с.
2. Арсентьева Е.Ф. Сопоставительный анализ фразеологических единиц Казань: Издательство Казанского университета, 1989. – 130с.
3. Богатова Е.Н. Изучение адъективных компаративных фразеологических единиц со значением качества в рамках курса русского языка как иностранного // Вестник Казанского технологического университета. 2014. №15. – С. 320-372.
4. Кунин А. В. Курс фразеологии современного английского языка: Учеб. для ин-тов и фак. иностр. яз. – 2-е изд., перераб. – М.: Высш. шк., Дубна: Изд. центр «Феникс», 1996. – 381 с.
5. Терентьев А.В. Адъективные компаративные фразеологические единицы как языковая универсалия: Автореф... дис. канд. филол. наук. – Нижний Новгород, 1997. – 16 с.
6. Collins Cobuild Dictionary of Idioms. London: Harper Collins Publishers, – 1995. – 493 p.
7. Cowie A.P., Mackin R., McCaig I.R. Oxford Dictionary of Current Idiomatic English. Vol. 2: Phrase, Clause and Sentence Idioms. – Oxford: Oxford University Press, 1984. – 685 p.
8. Кунин А.В. Англо-русский фразеологический словарь. – М.: Русский язык, 1984. – 942 с.
9. Насиёва.Ə.Н. İngiliscə-Azərbaycanca və Azərbaycanca-ingiliscə somatik frazeoloji birləşmələr lüğəti – Bakı: “Nurlan”, – 2005. – 190 s.
10. Vəliyeva N.Ç. 2010, İrihəcmli Üçdilli Frazеолоји Lüğət, 2 cildli, 123,5 ç.v., I cild – 988, II cild – 987 s., Bakı: “Azərnaşr”, 1975 s.
11. <https://idioms.thefreedictionary.com/>
12. www.pressreader.com/australia/herald-sun/20200801/page/86/textview

Summary

STRUCTURAL-SEMANTICAL ANALYSIS OF ADJECTIVAL PHRASEOLOGICAL UNITS IN ENGLISH AND THEIR CORRESPONDENCE IN AZERBAIJANI

The article deals with the problem of structural-semantic analysis of adjectival phraseological units in English and Azerbaijani languages. The works of various scientists investigating this field were studied while conducting scientific research. In English, there is a distinction between the two main subgroups of adjectival phraseological units, in other words, the comparison of comparative phraseological units and non-comparable adjectival phraseological units. It is noted that comparative phraseological units of an adjective nature consist of two components, and the first component is usually an adjective used in the real sense. For this type of comparative phraseological units, the meaning is twofold, and the forms of phraseological units are simple and laconic. The most productive model of adjective phraseological units of comparative type in English is the construction "Adjective + Comp. + N." ("Adj. + Comp. + N."). As a result, it is emphasized that in most cases the semantics of the component under study has a great influence on the nature of the whole comparison.

Резюме

СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ АДЪЕКТИВНЫХ ФРАЗЕОЛОГИЗМОВ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА И ИХ СООТВЕТСТВИЯ В АЗЕРБАЙДЖАНСКОМ ЯЗЫКЕ

В статье говорится о проблеме структурно-семантического анализа адъективных фразеологизмов в английском и азербайджанском языках. При проведении научных исследований изучались работы различных ученых, занимающихся этой областью. В статье рассматривается проблема структурно-семантического анализа прилагательных фразеологизмов в английском и азербайджанском языках. В английском языке различают две основные подгруппы адъективных фразеологизмов, иначе говоря: сравнительные фразеологизмы и несопоставимые адъективные фразеологизмы. Отмечено, что сопоставительные фразеологизмы адъективного характера состоят из двух компонентов, причем первый компонент обычно представляет собой имя прилагательное, употребляемое в прямом значении. Для этого типа компаративных фразеологизмов значение двояко, а формы фразеологизмов просты и лаконичны. Отмечается, что наиболее продуктивной моделью адъективных фразеологизмов сравнительного типа в английском языке является конструкция "Adjective + Comp. + N." (Прил. + Comp. + N.). В результате подчеркивается, что в большинстве случаев семантика изучаемого компонента оказывает большое влияние на характер всего сравнения.

Rəyçi: prof. N.Ç.Vəliyeva